

Wiebren Brandsma, herinneringen uit de meubelmakerij (periode 1946 t/m 1973)

Hanneke Staal

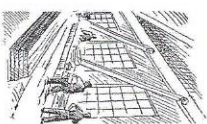
Vader Brandsma vroege aan meubelbaas De Vrij: "Is er ook werk voor mijn zoon Wiebren?" "Op de beitseriej kunnen ze nog wel een handige jongen gebruiken" was het antwoord.

Bij het gemeentehuis haalde Wiebren een arbeidskaart voor minderjarigen en toen kon hij als veertienjarige in 1946 beginnen aan de Midstraat nummer 9 in Joure. De werktijden waren van zeven uur tot half zes en zaterdagochtend van half acht tot één uur. Vakantie was er niet, je kreeg af en toe een dag vrij. Wiebren beitsde onbeschermd voor de slechte chemische stoffen met allerlei soorten lak. Dat was in die tijd nog heel gewoon. Bij De Vrij maakten ze toen nog vurenhouten kasten. Die werden door Tjisse de Vries gehout met een kwas met lange haren. Later gebeurde dit met waterbeis en lak.

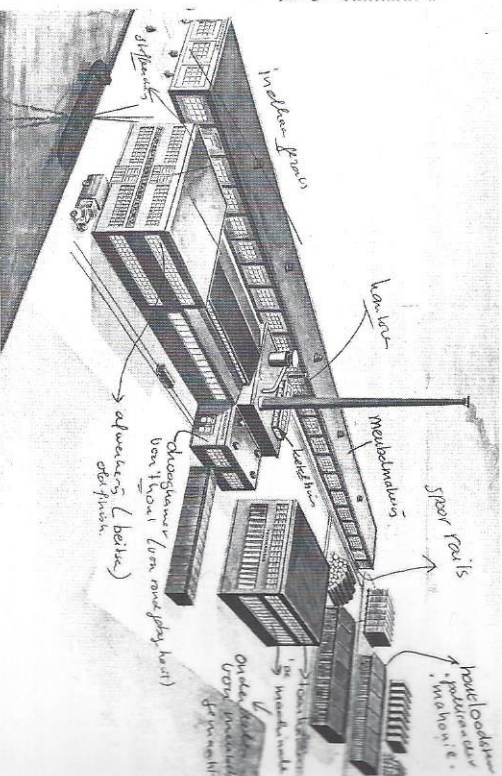
Joure kreeg na de neergang van de klokkenmakerijen een bloeiende meubelindustrie, zoals:

- Pransma, met zijn werkplaats in de voormalige Simonssteeg, daar maakten ze eenvoudige meubelen voor burgers.
- Van der Veer, gevestigd in het voormalige oude transtation aan de Enkele regel, produceerde vooral stoelen.
- Oon en Drost maakten meubelen aan de Torensteeg.

-De fabriek van Zijlstra werd in 1921 aan de Slachtedijk in Joure opgezet door de broers Wiero en Folkert Zijlstra. Folkert had drie vingerstompies. Hij verloor zijn vingertoppen door een zaagmachine. Dat was voor zijn werknemers een sprekend voorbeeld om vooral zorgvuldig met machines om te gaan. Henk Zijlstra, zoon van Folkert, zette de zaak voort.

Plategond Zijlstra's Meubelfabrik N.V.

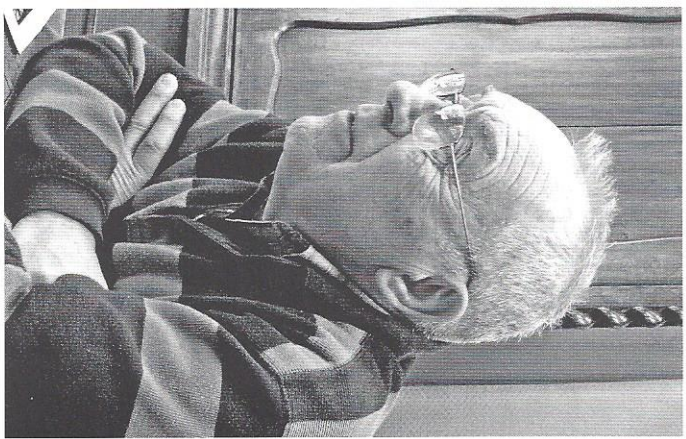

Aandeelhouders waren o.a. Zijlstra, Douwe Egberts en Kemme.

Wiebren was 18 jaar toen hij begon bij Zijlstra's Meubelfabriek N.V. Hij kwam weer in de beitseriej, maar nu deed hij er politoerwerk bij. Dat gladrijven deed je met een dot lappen, alles ging met de hand. Herstelwerk aan meubelen ging hij ook verrichten.

Bij De Vrij maakten ze andere typen meubelen dan bij Zijlstra. Ze verkochten zware meubelen met bolpoten. Zijlstra produceerde toen lichtere meubelen: ledikanten, stoelen, tafels en kasten. Houten meubelen, voorzien van een fineerlaag van mahonie of notenhout. Brandsma heeft de prachtige catalogi nog in zijn bezit. Hij werkte er van 1949 tot 1973 en herinnert zich dat er toen hij begon ongeveer 120 mensen op de arbeidslijst stonden. In 1973 waren dat er nog rond de 30. Het ging minder goed met de zaak. Onder andere doordat nieuwe typen machines de ambachtstijden vredeven en meubelen uit het buitenland goedkoper waren. In 1974 viel het doek, aandeelhouder Douwe Egberts kocht het bedrijf op.

Brandsma kan veel vertellen over zijn jaren bij Zijlstra. De meubelen werden onder andere ontworpen door Piet de Lange en A. A. Pajin. Deze laatste bekende ontwerper was niet in dienst van Zijlstra. Hij ontwierp tussen 1950 en 1960 de succesvolle Poly-Z lijn. Piet de Lange verrichtte destijds onder andere de aanpassingen van de slaapkamermeublementen voor het bekende Hotel Krasnapolsky in Amsterdam. Een hotel in Den Haag kocht ook haar meubelen bij Zijlstra.

Wiebren Brandsma

De Bataafse Petroleum Maatschappij was een goede klant. Deze betrok voor de werknemers van de maatschappij meubelen bij Zijlstra. De teakhouten meubelen, ledikanten, stoelen, tafels en kasten werden in grote kisten verscheept of gingen per vrachtauto naar de haven en vandaar naar het buitenland. Tussen de meubelen werd 'digeelguod' (serviesgoed) verpakt. De schotels altijd staande en niet gestapeld, anders zou het spul breken. Zijlstra had toonzalen door het hele land. In Amsterdam had Piet Temming de leiding over de toonzaal aan de Sarphatistraat. Hij kwam een keer per week naar Joure en sliep dan in hotel Van Terwisga (was gevestigd aan de Midstraat, op die plek staat anno 2014 een Albert Heijn). In 2006 kwam Brandsma een echtpaar tegen in de

Midstraat. Zij vroegen hem waar hotel Terwisga was. Brandsma vertelde dat het hotel is afgebroken. Toen hij de vrouw eens beter bekeek vroeg hij of ze familie was van Piet Temming. "Dat was mijn vader" zei de verraste vrouw. Temming was als krullenjongen begonnen en werd later directeur van de fabriek.

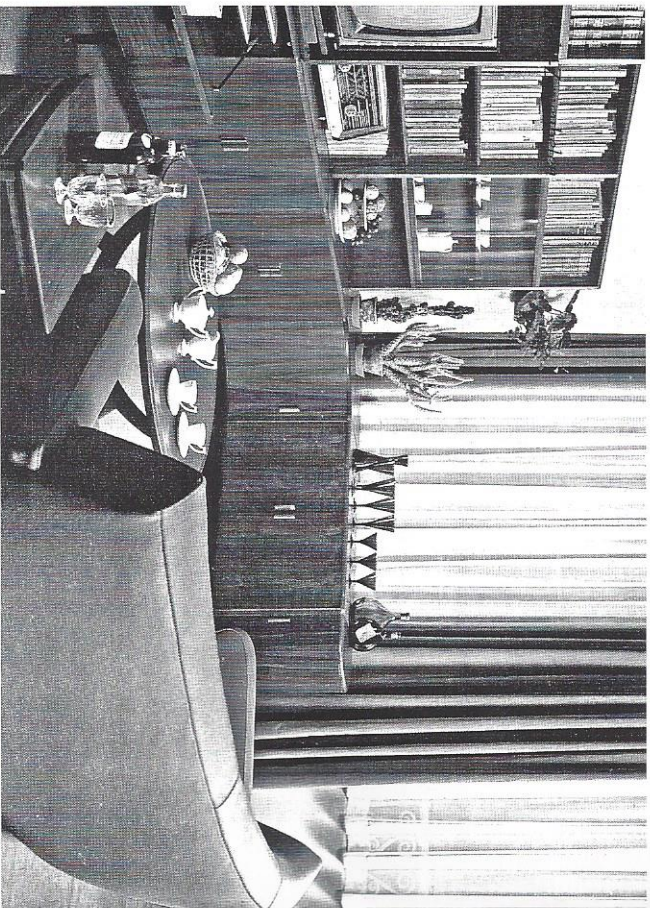
Over de productie van de meubelen herinnert Brandsma zich het volgende. Het hout voor de meubelen kwam met de boot over de Zijlroede naar de fabriek. Via een spoorrails vervoerde men het naar de houtloodsen achter op het terrein (zie de plattegrond van de fabriek).

Het dure fineerhout, waaronder palissanderhout voor de handgrepen van kasten, werd opgeslagen in een speciale loods. Fineerhout gebruikte men omdat het niet 'werkt' (niet krimpt of uitzet), wat bij massief hout wel het geval is. In

de zogenaamde 'Machinale' werd het hout machinaal op maat gezagd. Daarna ging het naar de meubelmakerij om de meubelen in elkaar te zetten volgens een ontwerp.

Onder toezicht van chef P. Nijholt demonteerden de meubelmakers het meubel weer, want het werd verder in delen afgewerkt.

De ambachtslieden werkten de zogenaemde Poly-Z meubelen als volgt af: eerst werden de poriën van het fineer-hout ingesmeerd, 'gevuld', met aangelengd poeder, dan gebeist (kleuren met waterbeits), door vocht gaat de nerf omhoog staan, nacht drogen, dan spuitak, schuren, nog twee maal lakken, afwerken met dot lappen met thinner, voor polliceren werd politoerolie toegevoegd. Het meubel werd dan spiegelglad, indien nodig werden de meubelen gestoffeerd in de stoffeerderij, stoffeerdiers waren Jouke de Graaf en Jopie Hooghiemstra

Brandsma vertelt dat op een gegeven moment het tijdlokken ingevoerd werd. Van iedere handeling werd opgemeten hoeveel tijd het kostte. Later werd daar prestatieloon op uitbetaald. Leder stuk moest binnen de tijd klaar zijn en er werd betaald naar hoeveel tijd je over had. Daar was Brandsma niet van gediend. Het belemmerde hem in zijn werk. Hij maakte het werk af in de tijd die nodig was en keek niet precies op 'tijd'. Veel werkmensen deden altijd hetzelfde werk, maar hij kreeg al gauw afwisselend werk, zoals reparatiewerk.

Ook op de expeditieafdeling kwam hij terecht. Dat hield in met de chauffeurs in de vrachtauto meubelen brengen bij mensen thuis en bij bedrijven. Dan terplekke monteren en plaatsen van de meubelen. Bij het monteren van kast-systemen moest hij vaak in muren boren, zonder oordoppen in, zodat hij rechts een doof oor kreeg.

Heel Nederland was werkgebied. Brandsma kon goed opschieten met de chauffeurs Sielse Penninga en Anne van der Wal. Sielse was enorm sterk. Hij kon in z'n eenje zware kasten versjouwven. Alles werd desijds nog met de hand getild. De firma had twee vrachtauto's. Ze waren met speciaal materiaal bekleed en daaroverheen stof, zodat de meubelen niet konden beschadigen. De eerste auto was een Ford en een auto met trailer met het stuur links (een overblijfsel WOII?), daarna kwam een Volvo.

Vooral in Amsterdam en Den Haag had Zijlstra veel klanten onder de gegoede burgerij. Deze mensen waren erg aardig herinnert Brandsma zich. Hij had natuurlijk brood mee, maar mocht bij de mensen aan tafel mee-eten. Ook

ontving hij geregeld wat extra geld, voor nog een kopje koffie en eten onderweg. Brandsma heeft last van migraine. Zo ook eens bij een klant, die dokter was, in Amsterdam. Wiebren kreeg een pil, die na een kwartier wonderen verrichtte. Hij mocht even rusten op de bank van de familie (hij kreeg zelfs nog een paar van die wonderpillen mee).

Brandsma vond de Amsterdammers jovialer dan de soms wat bekkakte Hagenezen.

Alle meubelen werden contant afgetrekend. Een Haagse klant wilde eens niet contant betalen. Ten einderaad belde Brandsma met Temming. Zij spraken in het Fries, zodat de Haagse meneer het niet kon verstaan. Temming vroeg Wiebren even naar de auto te gaan, terwijl hij met de klant praatte. Deze kwam daarop met het geld in een gesloten enveloppe naar Wiebren. "Eerst de factuur". "Nee, hoor" zei Brandsma "Ik wil eerst het geld tellen. Ik ben er verantwoordelijk voor, dat ik het juiste bedrag ontvang." Zo gezegd zo gedaan. Het geld klopte wel.

Brandsma herstelde beschadigingen aan meubelen bij mensen thuis. Na de grote watersnoodramp van 1953 in Zeeland had de fabriek het erg druk. Hij maakte lange dagen en overnachtte wel eens in Amsterdam, of hij sloop in de vrachtauto tussen de deksen.

De kerkbanken in de Rooms-katholieke kerk van Joure zijn gemaakt door Zijlstra en mede geplaatst door Brandsma.

Cornelis Johannes de Jong (eigenaar van DE) betrok meubelen van Zijlstra en ook zijn zoon Egbert koocht Zijlstrameubelen.

Brandsma's kleinzoon vroeg eens of hij

een oude versleten kast kon opknappen. Brandsma's dochter verbaasde zich over de ambachtelijkheid van haar vader. Hij maakte van een rare plek op het hout een prachtige 'noest'.

We maken na het interview nog een foto van de zeer goed verzorgde fiets van Brandsma die meer dan vijftig jaar oud is. Een Gazelle met het authentieke achter- en voorlicht er nog op. Wiebren heeft zelfs de rekening nog.

(Dit is een uitwerking van het interview dat Hilly ten Wolde en Hanneke Staal op 12 februari 2007 hielden met Wiebren Brandsma in Museum Joure, in de Voorzalen van Pand 99.)

De tentoonstelling Fries Design met Poly-Z meubelen van Zijlstra en stoelen van Van der Veer is nog in Museum Joure te zien tot en met 14 september 2014.

Lezersreacties

hier	naam pastoor	komaf
- 1691	Christoffel van der Heyde	Emmerik
1691 - 1695	Antonius Kockaert	Vilvoorde (NB)
1695 - 1711	Theodorus Witzenburg	Gouda
1711 - 1712?	Leonardus Breugel	Amsterdam
1713 - 1715	Theodorus Huyman	Harderwyk
1715 - 1720	Joh. Everardus Strijfhout	Huissen (Gld)
1720 - 1725	Ludovicus Ferdinandus Berti	Amsterdam
1725 - 1729	Wilhelmus Adolphus Vissinck	Ouderzaal
1730 - 1762	Henricus van Putten	?
1762 - 1763	Jacobus Franciscus Drewes	?
1763 - 1764	Johannes Henricus Keiser	?
1765 - 1766	J. Waekman/Hoekman?	?
1766 - 1826	Johannes Lambertus Mulder	Borne
1826 - 1843	Johannes Lambertus Molhms	Sints

Lijst met pastoors te St. Nicolaasga 1691-1843, van zo'n 8 pastoors zijn de geboorteplaats, of plaats van herkomst, verkeerd of verward vermeld.
Als beheerder van het Religieuzen-archief RK Friesland was ik daar snel achter.
Mvg. Piet Postma, bestuurslid en vrijwillig medewerker Stichting Archief- en Documentatiecentrum voor RK Friesland te Bolsward (www.archiefkfrriesland.nl)
Privé: Feikenstraat 20, 8801 BM, Franeker, tel. 0517-395064, bsg 06-49602795

Van Dieuwe Boersma: "Terkaple: een bijzonder schrift uit 1870". De foto op blz. 08 nr 29 is niet de openbare school waar Stenstra les gaf maar de oude Chr. school die in Terkaple stond.

Nieuwe leden

Balk: Historische Vereniging Gaasterland
Joure: J.Oord, J.Huisman; U.Yntema;
 C.Knol; O. de Boer; S.Bakker;
Langweer: A.Mink;
Scharsterbrug: F.Braaksma;

Mutaties

Willen de abonnees die een rekeningnummer van de Frieslandbank hebben en in de loop van de tijd een nieuw IBAN rekeningnummer ontvangen van de Rabobank dit zo spoedig mogelijk doorgeven aan ons? Bij voorbaat dank.
 Abonnees die verhuizen kunnen dit doorgeven aan de ledenadministratie: graag per mail, brief of telefoon. Bezorging van het blad is dan gewaarborgd.

TJERKGAAST. De pastorie van de

Ned. Herv. gemeente alhier verkeert in zulk een bouwvalligen toestand, dat verbod en verbouwing de kosten niet zouden loonen. Daarbij voldoet zij ook overigens bij lange na niet aan de eischen, die aan een predikantswoning mogen gesteld worden. Daarom doet een commissie uit de verschillende kerkvoogdijen, (Tjerkgaast, Iakkenhuizen, St. Nicolaasga) pogingen om tot den bouw eener nieuwe pastorie te geraken. Ten eersten zal tot de Synode een aanvraag om geldelijke steun uit hare fondsen worden gericht en ten tweeden heeft de commissie zich per circulaire om bijdragen gewend tot de leden der gecombineerde gemeente.

ST-NICOLAASGA, 16 Dec. Niet-

tegenstaande de malais van den tegenwoordigen tijd, heerschte hier in het timmerwerk nog al bedrijvigheid, hetgeen voor een deel zijn oorzaak had in den brand van 15 Juli. Voor beide toen afgebrande percelen zijn weer nieuwe verzetzen, het déne hoofdzaaklijk in de situatie van vroeger en 't eald op de oude fundamenteen, maar meer ingericht naar de eischen des tijds. Ook een ander deel van de buurt is gemetamorphoseerd. Een tijd lage bouwvallige huizen zijn afgebroken en ter plaatse zijn verzetzen een flinke slagerij en een dubbel gebouwd met bovenverdiepingen, waarvan het beneden middengedeelte toegang geeft naar een ruime timmerwinkel en wagenmakerij. 't Uiterlijk van onze plaats toont ook door deze verandering voortuitgang.

JOURE. De heer J. G. Potjewijd, sinds 1 Dec. 1912 directeur van het post- en telegraafkantoor alhier, is met ingang van 1 Februari a.s., in gelijke betrekking benoemd te Bodegraven.

Wij kunnen niet anders dan het vertrek van den heer Potjewijd betreuen, daar we steeds de ondervinding hebben opgedaan, dat hij 't midden wist te houden tussen geest en letter der vaak lastige voorschriften en bij moeilijkheden, voor zoover dat naar recht en billijkheid mocht en kon, wist te voorkomen.

BROEK. Het noodweer van Woensdag-

avond, heeft ook hier zijn sporen nagelaten. De koepel van de kerk werd getroffen. De leibedekking sloeg deels weg en 't houtwerk werd verplinterd. Brand ontstond gelukkig niet. Bij den heer C. Jaarsma sloeg de bliksem in een boom.

Melkers, dicht bij huis, vluichten natuurlijk binnen; die verder af waren en anders niet zoo gauw vervaard zijn, kregen 't door 't geweldige vuur, dat als 't ware van den hemel gegoten werd, zoo benauwd, dat ook zij, melk en koeien in den steek latend, naar huis vluichten. Alles is echter baat afgeelopen. Ongetuiken kwamen verder niet voor.

Weg van Sneek naar Joure.

Er schijnt sprake van te zijn dat er kans bestaat op den aanleg van een grintweg Uitwillingerga - Joure waarmee dan een nieuwe, kortere verteerweg Joure - Sneek tot stand gekomen zou zijn. Wij lezen daarvan in de *Nieuwe Sneeker Crt.* 't volgende bericht uit Oppenhuizen:

"Naar we vernemen beginnen de plannen tot aanleg van den weg naar Joure vastere vorm te krijgen; ons is tenminste reeds een plan in teekening getoond, en we vertrouwen, dat een en ander eerlang zijn beslag zal krijgen. Een nieuw waterschap, bevatend al het land tusschen hier en Joure, wordt dan tevens opgericht.

Onze voorspelling zal niet te gewaagd zijn, als we meenen, dat deze streken mettertijd de welvarendste van Wjymbritseradeel zullen worden."

HASKERLAND, 1 Sept. 1914. Bij de door heeren Burgemeester en Wethouders dezer gemeente gehouden aanbesteding werd gegund:

a. de petroleumverlichting op den Scheenweg te Joure van 1 September 1914 - 1 April 1915, aan H. Visser aldaar voor f 101.-;

b. de petroleumbuurtverlichting te Oudhauke over hetzelfde tijdvak aan H. F. de Jong en Joh. Brandsma aldaar, resp. het eerste en tweede parcel voor f 126.- en f 95.-.